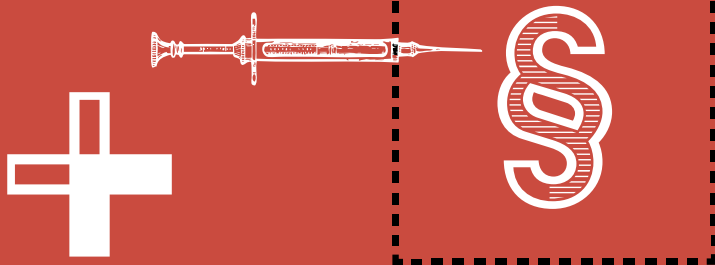

PRAWA PACJENCKIE

w pytaniach i odpowiedziach

Federacja
na rzecz
Kobiet
i Planowania
Rodziny
www.federa.org.pl

Projekt zrealizowany przez Federację na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny
i finansowany ze środków Fundacji im. Róży Luksemburg.

Federacja
na rzecz
Kobiet
i Planowania
Rodziny
www.federa.org.pl

**FUNDACJA
im. RÓŻY
LUKSEMBURG**

PRAWA PACJENCKIE
w pytaniach i odpowiedziach

Warszawa, grudzień 2020

Prawa Pacjenckie w pytaniach i odpowiedziach

© Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny
ul. Nowolipie 13/15, 00-150 Warszawa
tel. 22 635 93 92 (95), biuro@federa.org.pl
ISBN 978-83-88-568-70-1

Publikacja powstała dzięki wsparciu
Fundacji im. Róży Luksemburg.

⋮ SPIS TREŚCI

GDZIE ZNAJDZIESZ SWOJE PRAWA?	7
NA CO SIĘ POWOŁAĆ?	9
KILKA ZŁOTYCH ZASAD	13
DRABINKA INTERWENCJI	14
Q&A	15
PRZYPISY	22
INNE WAŻNE PORADNIKI	23

PP Znanych jest wiele przypadków łamania praw pacjentek i pacjentów. Zdarzają się w zaciszu gabinetów lekarskich, w szpitalach, na salach operacyjnych. Przypadki te budują dystans między przedstawiciel(k)ami zawodów medycznych a pacjentkami, podważają zaufanie do publicznego systemu opieki zdrowotnej.

Wiele z tych pytań padło podczas naszych paneli online. Wciąż widzimy potrzebę edukacji w tym zakresie. Chcemy zmniejszyć dystans pomiędzy lekarzem a pacjentką. Pacjentka świadoma swoich praw będzie mogła skuteczniej je egzekwować.

Wierzimy, że drogą do zmniejszenia liczby tych przypadków jest **większa świadomość pacjentek i pacjentów o przysługujących im prawach i narzędziach reakcji**. Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny przygotowała więc tę broszurę, by wzmacniać postawy asertywności i aktywnego przeciwdziałania oraz dostarczać argumentów prawnych w sytuacjach bezpośrednich naruszeń.

Nie rościmy sobie prawa do kompletnego wymienienia wszystkich praw, koncentrujemy się raczej na perspektywie **ochrony zdrowia reprodukcyjnego**.

W dalszych fragmentach często będziemy posługiwać się określeniem „pacjentka”, ale pragniemy podkreślić, że przywołane prawa przysługują każdej osobie bez względu na tożsamość płciową, orientację seksualną, ekspresję płciową lub cechy płciowe. Każda osoba może korzystać z naszych wskazówek i zwrócić się do nas po poradę.

Czasami w tekście używamy nazw zawodów przyjętych w ministerialnej kwalifikacji, jednak pragniemy podkreślić, że obejmują one wszystkie osoby wykonujące dany zawód. Zdarzające się ograniczenie do jednej formy ma na celu wyłącznie zapewnienie przejrzystości tekstu. Uważamy, że każda osoba ma prawo być określaną taką formą, jaką chce, a w komunikatach publicznych należy pamiętać o feminitywach i wkluczającym języku.

GDZIE ZNAJDZIESZ SWOJE PRAWA?

[czyli wykaz aktów prawnych, z których wynikają prawa pacjenckie i prawa do świadczeń zdrowia reprodukcyjnego]:

1. Konstytucja Art. 68.

1. Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.

2. Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa.

3. Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.

4. Władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.

5. Władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.

2. Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

3. Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty.

4. Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.

5. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne.

6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

7. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

8. Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności.

9. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej.

10. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego.
11. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej.
12. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu programów zdrowotnych.
13. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania.
14. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie standardu organizacyjnego opieki okołoporodowej.
15. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 września 2015 r. w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej.
16. Zarządzenie Nr 177/2019/DSOZ Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie warunków zawarcia i realizacji umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

✚ NA CO SIĘ POWOŁAĆ?

[czyli konkretne prawa pacjenckie i konkretne przepisy]:

- Prawo do świadczeń zdrowotnych odpowiadających aktualnej wiedzy medycznej, udzielanych z należytą starannością, w warunkach spełniających wymagania fachowe i sanitarne - art. 6 ust. 1 i art. 8 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: lekarz powinien wykonywać świadczenia gwarantowane na NFZ (bezpłatne dla ubezpieczonych) jak zakładanie wkładki wewnątrzmacicznej czy profilaktyczna cytologia/mamografia (o ile placówka posiada odpowiedni kontrakt).

- Prawo żądania, aby lekarz zasięgnął opinii innego lekarza lub zwołał konsylium lekarskie - art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta
- Prawo do informacji:
 - o stanie swojego zdrowia (rozpoznanie, proponowanych oraz możliwych metodach diagnostycznych i leczniczych, wynikach leczenia oraz rokowaniu): art. 9 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta,
 - o prawach pacjenta: art. 11 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta,
 - o rodzaju i zakresie udzielanych świadczeń zdrowotnych: art. 12 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

Informacja musi być podana w sposób przystępny i zrozumiały. Lekarz powinien zamienić język fachowy na język prosty, unikać specjalistycznej terminologii, odpowiedzieć na wszystkie pytania. Pacjentka/pacjent ma prawo prosić o wyjaśnienia tak długo, aż informacja, którą przekazuje lekarz będzie w pełni zrozumiała, a wszystkie wątpliwości wyjaśnione.

Przykład: lekarz ma obowiązek poinformować, że istnieją medyczne wskazania do przerywania ciąży, o obowiązkowych badaniach w czasie ciąży czy o istnieniu Programu Badań Prenatalnych.

- Prawo do przedstawienia swojego zdania po uzyskaniu informacji o stanie swojego zdrowia - art. 9 ust. 5 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Prawo do zachowania w tajemnicy informacji związanych z Pacjentką/Pacjentem (także po ich śmierci!) - art. 13 i 14 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: nie wolno ujawniać żadnych informacji uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu: orientacji seksualnej, zakażenia infekcją przenoszoną drogą płciową, powodu hospitalizacji etc.

- Prawo do wyrażenia zgody na udzielenie świadczeń zdrowotnych lub odmowy takiej zgody - art. 16 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: personel medyczny musi zasięgnąć zgody pacjentki rodzącej na nacięcie krocza czy podanie oksytocyny.

- Prawo do poszanowania intymności i godności Pacjentki/Pacjenta - art. 20 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: wykluczone są komentarze personelu medycznego o charakterze oceniającym, poniżającym, obrażającym, szantażującym, zmuszającym etc.

- Prawo do leczenia bólu - art. 20a ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta
- Prawo do obecności osoby bliskiej - art. 21 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

„Osoba bliska” oznacza małżonka, krewnego do drugiego stopnia lub powinowatego do drugiego stopnia w linii prostej, przedstawiciela ustawowego, osobę pozostającą we wspólnym pożyciu (również w związku jedнопłciowym) lub osobę wskazaną przez pacjenta (nie zawsze musi więc to być rodzina ani partner(ka)).

Odmowa może nastąpić tylko w przypadku istnienia prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentki/pacjenta; odmowę odnotowuje się w dokumentacji medycznej.

Przykład: pacjentka w ciąży ma prawo odbywać badanie USG w towarzystwie partnera lub przyjaciółki.

- Prawo do wyrażenia zgody lub jej braku na obecność innych osób przy udzielaniu świadczenia zdrowotnego - art. 22 ust. 2 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: należy zawsze pytać pacjentkę, czy wyraża zgodę na obecność studentów, studentek medycyny w czasie np. badania ginekologicznego.

- Prawo do dokumentacji medycznej - art. 23-27 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Skierowania czy wyniki badań są naszą własnością, a pierwszy egzemplarz ksero karty pacjentki/historii choroby należy się nam za darmo.

Przykład: placówka nie może zabierać naszych badań, lekarz powinien albo spisać wyniki albo zrobić kopie, a pacjentce/-towi oddać oryginał.

- Prawo do sprzeciwu wobec opinii lub orzeczenia lekarza - art. 31-32 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

Przykład: w razie niezgody na orzeczenie lekarskie, które wskazuje, że wada płodu nie kwalifikuje się na ustawową aborcję, pacjentka może się odwołać do Komisji Lekarskiej działającej przy Rzeczniku Praw Pacjenta.

- Prawo Pacjentki/Pcjenta do kontaktu z innymi osobami - art. 33 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta

- **Prawo do opieki duszpasterskiej - art. 36-37 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta**

Realizacja tego prawa do nie oznacza konieczności zatrudnienia kapelana na etat, wymaga jedynie umożliwienia kontaktu na życzenie pacjentki/pacjenta z duchownym jej/jego wyznania i pokrycia związanych z kosztów przez podmiot leczniczy wykonujący działalność stacjonarną i całodobową. Opieka ta może być sprawowana przez wzywaniem duchownego w sytuacji, kiedy pacjentka/pacjent zgłaszają taką potrzebę. W szczególności należy zadbać, by spotkania z duchownym nie naruszały praw innych pacjentek/pacjentów, czyli np. odbywały się poza oddziałami szpitalnymi i z zachowaniem wymaganego reżimu sanitarnego.

! KILKA ŻŁOTYCH ZASAD

[czyli o czym pamiętać, gdy ktoś łamie nasze prawa]

1. Bądź asertywna/y, pokaż, że znasz swoje prawa. Wskaż na akt prawny z listy podanej wyżej. Postaw granicę, jeśli czujesz, że atakowana jest Twoja godność. Załączaj zażądanie zaprzestania naruszeń i wpisania zastrzeżeń do dokumentacji medycznej.
2. Jeżeli czujesz, że lekarz wprowadza Cię w błąd np. odmawiając z powodu rzekomej rejonizacji – poproś o podanie podstawy prawnej jego działań.
3. Wszelkie odmowy – przyjęcia do szpitala, wydania skierowania czy recepty, wykonania badania i zabiegu – muszą być wpisane do dokumentacji z uzasadnieniem. Koniecznie o to zadbaj i poproś o wydanie odpisu odmowy na piśmie.
4. W sytuacji podbramkowej zadbaj o obecność świadka w czasie konsultacji lekarskiej np. osoby bliskiej, pielęgniarki. Notuj nazwiska i wypowiedzi.
5. Możesz nagrywać rozmowę 1 na 1 – tylko w celach dowodowych, nie możesz jej upubliczniać.
6. Poproś o drugą opinię/konsylium lub zmianę lekarza.
7. Nagłośnij sprawę – opisz zdarzenie w mediach społecznościowych (przywołaj fakty, nie oceny, które mogą Cię narazić na odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych). To może uchronić inne osoby przed podobną sytuacją i powstrzymać sprawcę naruszeń od bezprawnych/nagannych działań.
8. Skorzystaj z „drabinki interwencji”.

DRABINKA INTERWENCJI

[czyli jakie kroki podjąć najpierw]

W razie odmowy świadczenia czy naruszenia Twoich praw masz do wyboru różne działania – stosuj gradację reakcji, zaczynając od najszybszych i relatywnie najprostszych działań: jeśli ktoś z personelu medycznego naruszył Twoje prawa – porozmawiaj z przełożonym lub osobą kierującą placówką, opisz sytuację, zwróć się o interwencję. Jeśli to nie zadziała - zapowiedz kolejne kroki prawne, w wyniku których placówka może ponieść poważne konsekwencje;

- » powołaj się na konsultację prawną;
- » jeśli masz problem z dostępnością świadczeń medycznych czy bezprawną odmową, skontaktuj się z wojewódzkim konsultantem z danej dziedziny medycyny (namiary na nich znajdziesz na stronach urzędów wojewódzkich);
- » jeśli naruszono jedno z Twoich praw pacjenckich **złóż skargę do Rzecznika Praw Pacjenta**;
- » jeśli nie zgadzasz się z opinią/orzeczeniem lekarskim **złóż sprzeciw do Komisji Lekarskiej przy Rzeczniku Praw Pacjenta**;
- » jeśli odmówiono Ci świadczenia gwarantowanego **złóż skargę do NFZ za nierealizowanie kontraktu**;
- » jeśli doświadczyłaś/-łeś nagannego/nieetycznego traktowania **złóż skargę rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy okręgowej izbie lekarskiej**;
- » w razie nieumyślnego spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, rozstroju zdrowia, śmierci czy narażenia na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku **złóż zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa**;
- » w razie naruszenia dóbr osobistych lub błędów medycznych **załóż sprawę cywilną** (omów to z naszym Zespołem Prawnym lub własnym prawnikiem/prawniczką);

- » jeśli wyczerpano wszelkie możliwe środki odwoławcze w krajowym systemie prawnym można złożyć skargę do **Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu** za nieprzestrzeganie/naruszenie praw Europejskiej Konwencji Praw Człowieka np. prawa do życia, rzetelnego procesu, poszanowania życia prywatnego, wolności sumienia, zakazu dyskryminacji.

Q&A

[czyli prawa pacjentek w pytaniach i odpowiedziach]

1. **Co robić, gdy lekarz w gabinecie krzyczy na mnie „Dlaczego jeszcze Pani nie zachodzi w ciążę?! Potem będzie Pani za stara!” lub w inny niewybredny sposób komentuje moje życie prywatne?**

W każdej chwili możesz przerwać taką wizytę i jeśli jest prywatna, żądać zwrotu pieniędzy – usługa nie została zrealizowana w sposób należyty. Możesz też stanowczo (ale bez podnoszenia głosu) zaprotestować, wskazując, że w ten sposób lekarz nie tylko narusza Twoje prawo do prywatności i decydowania o swoim życiu osobistym (art. 47 Konstytucji), ale także do poszanowania intymności i godności pacjenta (art. 20 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta). Warto zanotować nazwisko lekarza, datę i godzinę wizyty. W razie potrzeby, możesz nagrywać rozmowę bez pytania o zgodę lekarza. Jednakże takiego nagrania nie możesz umieścić w sieci – służy tylko jako Twoje zabezpieczenie w razie braku innych dowodów. Możesz złożyć skargę do przełożonego lekarza (kierownika placówki), a także do rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy okręgowej izbie lekarskiej. Możesz też powiadomić Rzecznika Praw Pacjenta. Na stronie Federy, w zakładce „Zaangażuj się” są dostępne wzory takich skarg. Całą sytuację możesz opisać w social mediach – skup się jednak na faktach „powiedział tak i tak”), a nie ocenach lekarza (pisanie publicznie, że jest „gburem” i „sadystą” może narazić Cię na odpowiedzialność za naruszenie jego dóbr osobistych).

2. Czy mogę otrzymać swoją dokumentację medyczną?

Tak, dokumentacja medyczna należy do pacjentki, chociaż jest przechowywana przez podmiot leczniczy (przychodnie, szpitale itd.). Dokumentacja może być udostępniona do wglądu, poprzez wykonanie kopii, wydanie oryginału za pokwitowaniem, przekazanie na nośniku elektronicznym. Za pierwsze udostępnienie nie pobiera się opłaty, przy kolejnych taka opłata może być już naliczona, ale przepisy przewidują opłaty maksymalne – w razie wątpliwości, czy opłaty za ksero dokumentacji medycznej nie są za wysokie można to sprawdzić zaglądając do art. 28 ust. 4 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

3. W czasie ciąży miałam kontrolne USG. Chciałam, żeby uczestniczył w nim mój partner. Lekarz odmówił powołując się na to, że regulamin szpitala tego zabrania.

Lekarz nie miał racji. Pacjentka ma prawo do obecności osoby bliskiej podczas udzielania świadczenia zdrowotnego (art. 21 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta). Lekarz ma prawo odmówić w wyjątkowych sytuacjach, tj. tylko w przypadku istnienia prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentki. Odmowę powinien odnotować w dokumentacji medycznej. Regulamin szpitala jest aktem niższego rzędu niż ustawa, więc nie może wyłączać zawartych w niej praw.

4. W czasie ciąży miałam kontrolne USG. Chciałam, żeby uczestniczyła w nim moja partnerka. Lekarz odmówił powołując się na to, że nie jest ona ojcem dziecka i że w Polsce rodziny mogą być tylko heteroseksualne.

Po pierwsze, wypowiedź lekarza była homofobiczna. Z tego powodu można złożyć na niego skargę do:

- » *Przełożonego (kierownictwa placówki);*
- » *Rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy okręgowej izbie lekarskiej;*
- » *Rzecznika Praw Pacjenta;*
- » *Rzecznika Praw Obywatelskich.*

Pomocne wzory skarg znajdują się na stronie Federy.

Po drugie, nie jest to żaden argument dla odmowy wpuszczenia partnerki na badanie USG. Przepisy (art. 21 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta) dają pacjent(k)om prawo do obecności osoby bliskiej podczas udzielania świadczenia zdrowotnego. Według definicji legalnej z tej samej ustawy „osoba bliska” to małżonek/małżonka, krewni do drugiego stopnia lub powinowaci do drugiego stopnia w linii prostej, przedstawiciel ustawowy, osoba pozostającą we wspólnym pożyciu lub osoba wskazaną przez pacjenta.

W związku z tym lekarz ma prawo odmówić w wyjątkowych sytuacjach, tj. tylko w przypadku istnienia prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentki. Odmowę powinien odnotować się w dokumentacji medycznej.

- 5. Jestem w 20. tygodniu ciąży. U płodu stwierdzono wadę letalną. Mimo to lekarz odmawia przeprowadzenia procedury przerwania ciąży powołując się, że minął już na to ustawowy termin. Co robić?**

Przerwanie ciąży w przypadku, gdy badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu jest gwarantowanym przepisami świadczeniem zdrowotnym i prawem osoby w ciąży (art. 4a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży). Mimo że w wyroku z dnia 22.10.2020 r. Trybunał Konstytucyjny (sygn. akt K 1/20) orzekł taką aborcję jako niekonstytucyjną, to przepis ten nie przestał obowiązywać, bo wyroku do momentu wydania tej broszury nie opublikowano, a więc nie wszedł on w życie (1). Ustawa jako czas na przeprowadzenie dopuszczalnej prawem procedury przerwania ciąży wskazuje okres do chwili osiągnięcia przez płód zdolności do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej. W warunkach współczesnej medycyny jest to najczęściej między 22. a 24. tygodniem ciąży, ale nie jest to sztywną regułą.

Każdorazowo lekarz ma obowiązek ocenić stan rozwoju płodu i stwierdzić, czy płód osiągnął już tę zdolność czy nie. Należy kontrolować, czy lekarz w sposób prawidłowy policzył wiek ciąży. Może się zdarzyć, że w przypadku wad letalnych (śmiertelnych) płód nigdy takiej zdolności nie osiągnie.

W opisywanej sytuacji wydaje się, że odmowa lekarza jest arbitralna. Lekarz nie powołał się też na klauzulę sumienia.

W celu wyegzekwowania świadczenia należy:

- » *zażądać odmowy na piśmie i wpisania jej do dokumentacji medycznej;*
- » *poinformować przełożonego lekarza;*
- » *w razie potrzeby można nagrywać rozmowę bez pytania o zgodę lekarza (jednakże takiego nagrania nie możesz umieścić w sieci – służy tylko jako Twoje zabezpieczenie w razie braku innych dowodów);*
- » *złożyć sprzeciw do Komisji Lekarskiej za pośrednictwem Rzecznika Praw Pacjenta na podstawie art. 31 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (złóż się do Federy, która pomaga napisać taki sprzeciw!);*
- » *złóż sprawę do Rzecznika Praw Obywatelskich;*
- » *złóż skargę do NFZ – w końcu placówka nie wykonuje prawidłowo kontraktu (wzór skargi znajdziesz na stronie Federy).*

Zachęcamy do składania skarg – pokazują one placówkom medycznym, że nie są bezkarne, dostarczają dowodów na nadużycia i naruszenia praw pacjentek oraz „tworzą” statystyki tych nadużyć potrzebne do rzecznictwa w celu zmiany systemowej na lepsze.

Jednocześnie warto czynić starania o jak najszybsze przeprowadzenie całej procedury medycznej. W tym celu możesz zażądać od ordynatora oddziału lub dyrektora szpitala wskazania innego lekarza lub innej placówki, która dokona przerwania ciąży.

Zgodnie z art. 95l. ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych świadczenia zdrowotne powinny być udzielane przy jednoczesnym zagwarantowaniu ciągłości i kompleksowości udzielanych świadczeń. Oznacza to, że to obowiązkiem szpitala posiadającego kontrakt z NFZ jest znalezienie nam lekarza, nie naszym.

W sytuacji odmowy warto się skontaktować także z Federą. Od lat prowadzimy monitoring placówek w całym kraju, więc możemy pokierować do odpowiedniej.

Na końcu całej procedury można rozważyć złożenie pozwu o zadośćuczynienie za krzywdę doznaną przez arbitralną, nieopartą na przesłankach medycznych odmowę lekarską.

6. Mam 36 lat i zaszłam w ciążę. Czy powinnam zrobić jakieś specjalistyczne badania?

W pierwszej kolejności warto zapoznać się z kalendarzem podstawowych badań dla kobiet w ciąży. Możesz zapytać o kalendarz swojego ginekologa lub zajrzeć na stronę Federę (zakładka **zdrowie**). Ze względu na ukończony wiek przysługują Ci jeszcze dodatkowo, specjalistyczne badania w ramach bezpłatnego Programu Badań Prenatalnych. Wykaz tych badań znajdziesz w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu programów zdrowotnych. Badania te mają na celu wykrycie ewentualnych wad u płodu. Wystąpienie ciężkich i nieodwracalnych wad (np. o podłożu genetycznym) uprawnia do przerwania ciąży. Informacja na temat stanu płodu pozwala też przygotować się psychicznie lub zawczasu zorganizować odpowiednie leczenie lub rehabilitację. Mimo że to lekarz ma obowiązek poinformować Cię o programie badań prenatalnych, warto samodzielnie go o to zapytać. Lekarz nie może odmówić wystawienia skierowania na badania w ramach programu ze względu na klauzulę sumienia. Mówi o tym Komitet Bioetyki PAN w stanowisku nr 4/2013.

7. **Lekarz odmówił mi wystawienia recepty na antykoncepcję hormonalną, bo jak powiedział, „uznaje tylko naturalne metody planowania rodziny”. Miał takie prawo?**

Lekarz nie może narzucać swojego światopoglądu pacjent(k)om. Jedyny wyjątek to klauzula sumienia (regulowana w art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry), czyli prawo odmowy udzielenia świadczenia zdrowotnego niezgodnego z sumieniem lekarza. Prawo odmowy nie dotyczy jednak:

- » *wystawiania recept;*
- » *wystawiania skierowania na badania;*
- » *udzielania porad;*
- » *wystawiania orzeczenia o wystąpieniu przestanki dopuszczającej przerwanie ciąży.*

O takich ograniczenia klauzuli sumienia mówi m. in. Komitet Bioetyki PAN w stanowisku nr 4/2013.

W opisywanej sytuacji lekarz nie miał prawa odmówić. Należy żądać od niego wpisania odmowy do dokumentacji medycznej i wydania jej na piśmie. Następnie trzeba powiadomić jego przełożonego, a od kierownictwa placówki żądać zdyscyplinowania lekarza lub wskazania innego. Można złożyć skargę do Rzecznika Praw Pacjenta, Rzecznika Praw Obywatelskich, NFZ i rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy okręgowej izbie lekarskiej. Wzory skarg znajdują się na stronie Federy.

8. **Przyjmuję na stałe antykoncepcję hormonalną, którą przepisał mi ginekolog przyjmujący prywatnie. Czy naprawdę za każdym razem, gdy potrzebuję przedłużenia recepty, muszę iść do prywatnie do lekarza specjalisty i płacić za wizytę?**

Nie, nie jest to konieczne. Przedłużenia recepty na produkt leczniczy przepisany do stałego przyjmowania przez lekarza specjalistę może dokonać lekarz POZ, a nawet położna lub pielęgniarka z odpowiednimi uprawnieniami. O szczegółach przeczytasz na stronie Federy.

9. Potrzebuję antykoncepcji awaryjnej po niezabezpieczonym stosunku. Gdzie się udać?

Receptę na środek antykoncepcji awaryjnej może wypisać każdy lekarz/każda lekarka. W pierwszej kolejności udaj się do lekarza rodzinnego, ginekologa/-żki lub punktu świątecznej i nocnej opieki zdrowotnej (po 18:00, weekendy i święta). Przed zaleceniem lub przepisaniem antykoncepcji awaryjnej nie jest konieczne wykonanie specjalistycznych badań jak USG, cytologia czy badania krwi, wystarczy wywiad lekarski (2). Praktyka pokazuje, że polscy lekarze wymagają testu ciążowego, więc warto udać się na wizytę po wykonaniu testu. Jeśli jesteś już w ciąży, przyjęcie tabletki jest bezzasadne i stanowić może niepotrzebny koszt. Receptę może wystawić nawet lekarz POZ, bo w ramach jego porady lekarskiej mieści się m. in. ordynowanie leków. Receptę można uzyskać też w ramach teleporady. Darmowe recepty na antykoncepcję doraźną wystawiają także lekarki/lekarze z organizacji Lekarze Kobietom.

Tabletkę można także dostać pod adresem dzienpo@riseup.net.

Preparat antykoncepcji awaryjnej należy zażyć jak najszybciej po niezabezpieczonym stosunku. Na rynku dostępne są dwa rodzaje produktów antykoncepcji doraźnej, zawierających inne substancje aktywne. Tabletkę z levonogestrelem (Escapelle) należy zażyć w ciągu 72 godzin od współżycia, a tabletkę z octanem uliprystalu (ellaOne) – do 120 godzin. Zastosowanie preparatu nie zapewnia antykoncepcji w przypadku kolejnych stosunków płciowych. Do czasu rozpoczęcia następnego cyklu miesięczkowego zaleca się zabezpieczenie za pomocą godnej zaufania metody mechanicznej.

Więcej czytaj na stronie Federy w zakładce **Potrzebuję pomocy**.

10. **Jestem w procesie tranzycji i potrzebuję wizyty u ginekologa. Recepcjonistka słysząc mój głos przez telefon twierdzi, że nie mogę się zapisać na wizytę, bo nie jestem kobietą. Co robić?**

Absolutnie masz prawo do wizyty i nie powinno Cię spotkać takie traktowanie. Żądaj zapisania do lekarza, najlepiej pisemnie - wtedy masz dowód. W razie dalszej odmowy możesz złożyć skargę do:

- » *Przełożonego (kierownictwa placówki);*
- » *Rzecznika odpowiedzialności zawodowej przy okręgowej izbie lekarskiej;*
- » *Rzecznika Praw Pacjenta;*
- » *Rzecznika Praw Obywatelskich;*
- » *oraz rozważyć pozew o naruszenie dóbr osobistych.*

Pomocne wzory skarg znajdują się na stronie Federacji. Możesz się też skontaktować z Fundacją TransFuzja.

PRZYPISY

(1) W razie gdyby wyrok TK z 22.10.2020 r. sygn. akt K 1/20 został opublikowany, prosimy o kontakt z Federacją. Mamy przygotowane scenariusze działania na tę okoliczność.

(2) Europejska Agencja Leków w opinii z dnia 21 listopada 2014 r. (sygn. EMA/710568/2014) nt. produktu antykoncepcji awaryjnej o nazwie handlowej *ellaOne* stwierdza, że jest to lek na tyle bezpieczny, że nie jest potrzebna do jego przyjęcia kontrola lekarska. Niestety polskie przepisy wciąż wymagają recepty na *ellaOne* i inne środki antykoncepcji hormonalnej, w tym antykoncepcji doraźnej.

INNE WAŻNE PORADNIKI

[czyli gdzie znajdziesz więcej wskazówek]

Zachęcamy do zaglądania na stronę federa.org.pl, gdzie znajduje się wiele przydatnych materiałów. Przede wszystkim polecamy uwadze zakładki **potrzebuję pomocy, zdrowie, czytelnia**, oraz **poradniki i wzory skarg**.

Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny przygotowała wiele publikacji informacyjnych i edukacyjnych.

Znajdziesz je w zakładce **czytelnia ▶ wzory skarg**.

- Broszura o antykoncepcji awaryjnej;
- Broszura "Przerywanie ciąży - metoda farmakologiczna";
- Broszura "Antykoncepcja w pigułce";
- Jak postępować w razie odmowy antykoncepcji lub aborcji?;
- Terminacja ciąży - poradnik;
- Jak zdobyć receptę na antykoncepcję? W czasach pandemii i nie tylko;
- Aborcja - gdzie szukać pomocy;
- Prawa po poronieniu/terminacji ciąży;
- Skarga na lekarza/lekarzkę - jak reagować na naganne zachowanie?;
- Klauzula sumienia - stanowisko prawne i wzory skarg;
- Zareaguj! Wzór skargi ws. odmowy realizacji recepty w aptece;

Udzielamy też bezpłatnych porad prawnych z zakresu praw reprodukcyjnych.

Wystarczy napisać maila na prawniczka@federa.org.pl.

Prowadzimy też Telefon Zaufania, w którym dyżurują ginekolożki, prawniczka, edukatorka seksualna i psycholożka. Czynny od poniedziałku do soboty od godz. 16:00 do 20:00 pod numerem **+48 22 635 93 92**.

Grafik Telefonu Zaufania sprawdź na naszej stronie federa.org.pl.

Federacja
na rzecz
Kobiet
i Planowania
Rodziny
www.fedeta.org.pl